

Sak 2022/4177

Vedtatt i Hitra kommunestyre 13.03.2025

RUSPOLITISK HANDLINGSPLAN

2024-2028

INNHALDSFORTEGNELSE

<u>Innledning</u>	3
<u>Dagens situasjonsbilde</u>	5
<u>Ungdata 2024 om rusmidler</u>	5
<u>Politiet om rusmidler</u>	6
<u>Oppfølgingstjenesten om rusmidler</u>	8
<u>Vinmonopolets salgstall, Hitra</u>	8
<u>Skjenke- og salgsbevillinger</u>	9
<u>Mål, strategier og tiltak</u>	10

INNLEDNING

Hitra kommune er sentral aktør i arbeidet med å begrense skadelig alkoholbruk og annen rusmiddelbruk. Kommunen møter sine innbyggere på mange arenaer, og har mange muligheter til å forebygge, fange opp og nå ut for å tilby hjelp. Et sunt forhold til rusmidler formes i barneårene, og kommunen møter alle barn og foreldre som bor i kommunen gjennom barnehage og skole samt helsestasjon- og skolehelsetjenesten. Hitra kommune har i handlings- og økonomiplanen sagt at vi må sørge for en samfunnsutvikling som:

- Setter menneskelige behov i sentrum.
- Gir sosial rettferdighet og like livssjanser for alle.
- Legger til rette for at mennesker som bor i lokalsamfunnet, kan påvirke forhold i nærmiljøet og ellers i kommunen.
- Legger til rette for deltakelse og samarbeid

For å nå våre kommunale mål må det arbeides på alle nivå og i alle sektorer for å forebygge sykdom og fremme helseperspektivet. Alternativet er større fremvekst av uhelse. Uhelse forstår vi som en samlebetegnelse på faktorer som virker negativt på evnen til å ha normal eller ønsket livsutfoldelse. Uhelse kan være sykdommer og funksjonssvikt både psykisk og fysisk, men også situasjoner på individ- eller gruppenivå som medfører økt risiko for sykdom eller utvikling av funksjonssvikt. Systematisk forebygging av uhelse vil kreve stor innsats i tiden fremover, og gjennom dette arbeider vi for et robust hittersamfunn.

Robusthet, det å være rustet til å tåle påkjenninger og stress uten at dette påvirker helsetilstand i særlig grad og at man raskt kan være tilbake i normal tilstand dersom noe inntreffer som svekker helsetilstanden, vil være en kvalitet å arbeide mot i fremtidens Hitra. Robusthet er viktig både på individnivå og på samfunnsnivå, altså hos oss som gruppe. Nasjonalt arbeides det med å utvikle en strategi for livskvalitet, slik at livskvalitet blir et mål på samfunnsutviklingen også i Norge. Nasjonal strategi for livskvalitet skal bidra til et mer helsefremmende, rettferdig og inkluderende samfunn. Utjevning av sosiale forskjeller er et viktig aspekt ved satsingen. I samfunn med mindre ulikhet er det ofte større grad av tilhørighet, felleskap og tillit - både mellom mennesker og til institusjoner, samt bedre helse og livskvalitet. Folkehelselovgivningen gir oss oppdraget i å tenke helhetlig rundt tilretteleggingen av livet til våre innbyggere, nettopp for å forebygge. Hvordan vi tenker tjenestutførelse underveis i menneskenes liv, er av sterk betydning for forebyggingen av uhelse. Det at vi i tjenesteforløpet blir tydeligere på samhandling, ha felles forståelse for det vi vet, fjerne hemmere for samarbeid og bevege oss fra systematisk til systemisk arbeid er avgjørende.

Planens formål er å vise kommunens status, utfordringer og samlede innsats knyttet til rusproblematikk (her også alkoholrelatert), forebyggende rusarbeid og tilbud til rusavhengige. Planen skal gi en oversikt over kommunens satsinger og målsettinger for planperioden. Planen skal gi et kort overblikk over dagens rusmiddelsituasjon, med hensyn til omfang av forbruk, forekomst og utfordringer. Handlingsplanen skal vise kommunens eksisterende og planlagte tiltak på rusfeltet. Rusmiddelproblemer er sammensatte, og planen har derfor tiltak som er både tverrfaglig og tverrsektorielle. Kommunens ruspolitiske arbeid vil omfatte alle sektorer, og bevissthet og kunnskap rundt både forebygging og behandling vil være nøkkelen til hvordan kommunen arbeider med rusmiddelrelaterte spørsmål. Handlingsplanen begrenser seg til å omfatte tiltak i kommunal regi.

Den nyeste folkehelseprofilen viser at utfordringene for Hitras befolkning i stor grad er overvekt og psykiske lidelser. Det er også viktig å ha et blikk for at kommunen vår har høyere andel mennesker som bor alene og barn med enslig forsørger, enn i landet for øvrig. Det er essensielt at kommunen jobber systematisk med helsefremmende arbeid for å motvirke utfordringer.

Det er kommunen som behandler søknader om salg- og skjenkebevillinger. Ruspolitisk handlingsplan bør inneholde retningslinjer for behandlingen av disse basert på alkoholpolitikken og folkehelsepolitikken kommunen beslutter. Retningslinjene må være faglig oppdatert og ivareta både forsvarlig drift av kommunen og innbyggernes beste. Ruspolitisk handlingsplan skal bygge på allerede vedtatte planer og strategier. Revidering av planer og strategier skal samsvare med mål og tiltak fra ruspolitisk handlingsplan.

Kommunen har også ansvar for å sørge for gode og forsvarlige helse- og sosialtjenester til alle som trenger det, uavhengig av alder eller diagnose. God helse i befolkningen er en vesentlig ressurs i dagliglivet og for sosial og økonomisk utvikling. Pasienter og brukere skal få tidlig og god hjelp når de trenger det, nærmest mulig der de bor. De skal få rett behandling til rett tid på rett sted, gjennom et helhetlig og koordinert helse- og omsorgstjenestetilbud.

DAGENS SITUASJONSBILDE

For å kunne si noe om dagens situasjonsbilde er det viktig at vi kjenner til hvordan bildet ser ut nasjonalt. I Norge kjennetegnes alkoholbruken av at vi drikker i gjennomsnitt over 7 liter ren alkohol per år, regnet per innbygger over 15 år. Det registrerte forbruket økte kraftig fra 1990 og fram til 2008, men har deretter gått noe ned. Menn drikker oftere og i gjennomsnitt dobbelt så mye alkohol som kvinner. Eldre drikker oftere, men mindre alkohol enn yngre. Vi drikker vesentlig mindre alkohol i Norge enn i de fleste europeiske land, regnet per innbygger 15 år og over. Cannabis er det mest brukte narkotiske stoffet i den norske befolkningen, kokain er det nest mest brukte rusmiddelet, etterfulgt av ecstasy/MDMA og amfetaminer. Dette viser både undersøkelser i den generelle befolkningen og i utelivsbransjen. Bruk av alkohol og ulovlige rusmiddel er blant de viktigste risikofaktorene for død og tapte friske leveår i befolkningen. Alkohol er årsak til betydelig mer helsemessige og sosiale problem i samfunnet enn narkotika. Det er ingen skarpe skiller mellom bruk og skadelig bruk av alkohol. (Kilde: FHI folkehelse rapporten; alkohol og andre rusmidler)

For å skaffe oss kunnskap om hvordan bildet ser ut på Hitra er det Ungdata, tallmateriale fra lokalt politikontor, og Oppfølgingstjenestens observasjoner som er våre kilder for å kunne si noe om lokal status. Sammen med oppdaterte salgstall fra Vinmonopolet vil dette kunne gi oss et oversiktsbilde.

Ungdata 2024 om rusmidler

Ungdata viser at vi har et høyere forbruk av alkohol blant ungdomsskoleelever i Hitra enn resten av landet. På videregående rapporterer 60% at de har vært beruset det siste året. Dette er lavere enn fylket og på gjennomsnitt med landet for øvrig.

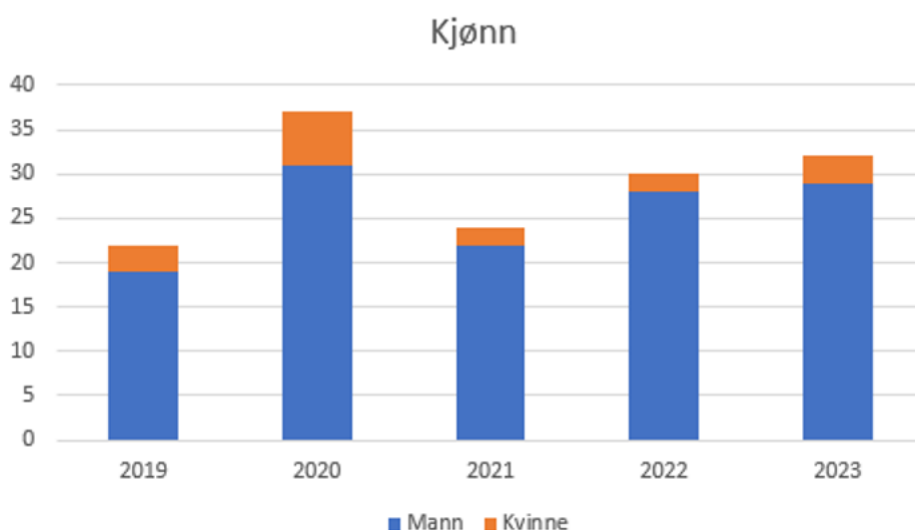
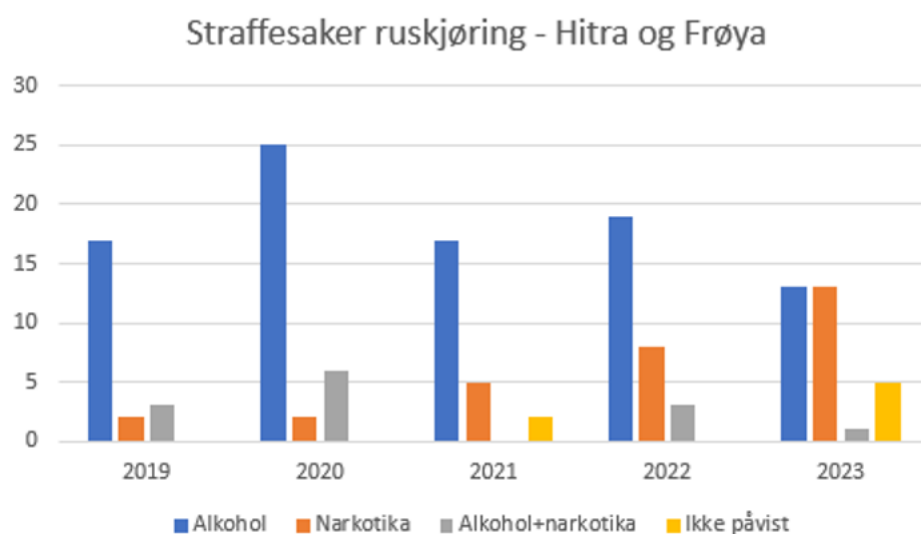
Blant ungdomsskoleelevene rapporterer 19% at de får lov å drikke av foreldrene, mens 75% av videregående elever får lov å drikke alkohol av foreldrene. Dette er betydelig over landsgjennomsnittet.

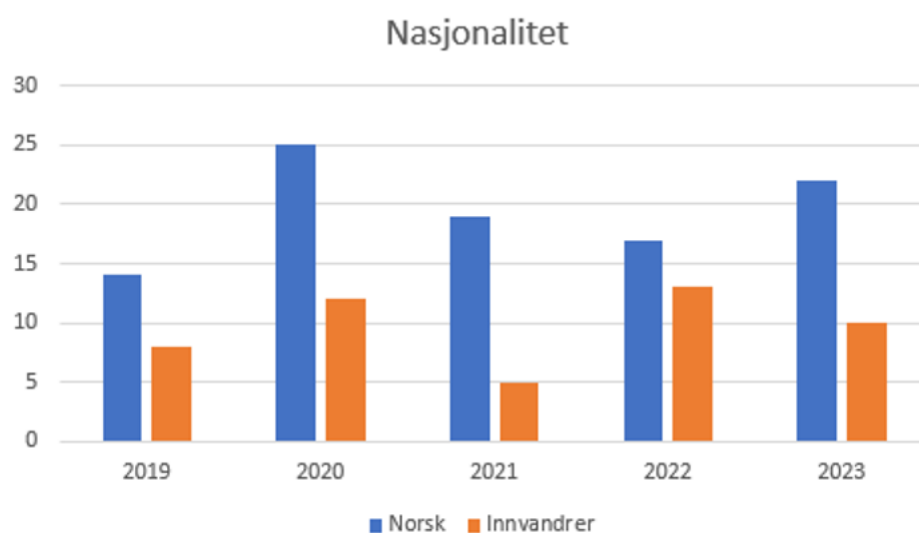
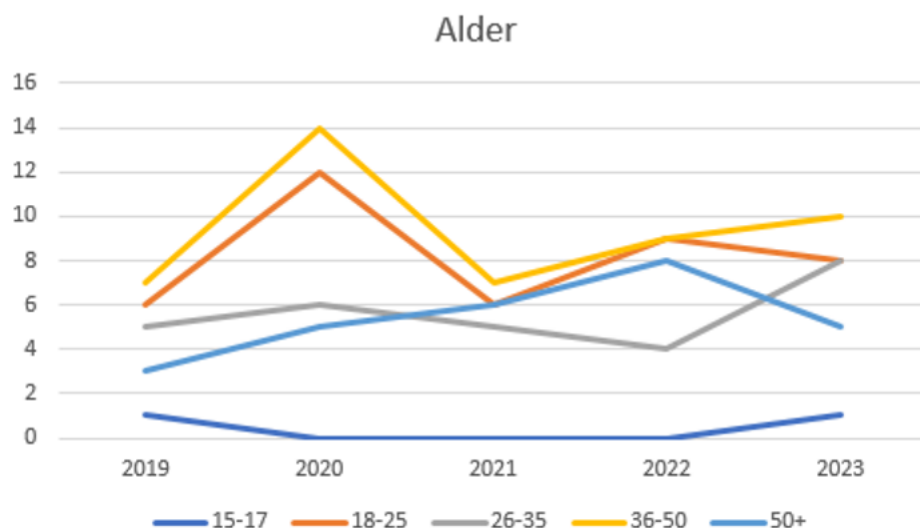
Andelen ungdomsskoleelever som opplyser at de har fått tilbud om hasj eller marihuana er økende (15%) men ligger noe under fylke- og landssnittet. Tallene for videregående elever i Hitra (36%) ligger under landssnittet.

Vi ser at tallene for bruk av hasj, marihuana og andre narkotiske stoffer er svakt økende. Vi ligger under landsgjennomsnittet for de som prøver en gang, men over landsgjennomsnittet for de som oppgir å ha brukt narkotika flere ganger siste år.

Politiet om rusmidler

Antallet straffesaker med ruspåvirket kjøring på Hitra og Frøya har hatt en økende tendens de siste årene. Påvirkning av alkohol under kjøring har gått noe ned de siste årene, mens påvirkning av narkotika har gått betraktelig opp. I starten av 2022 fikk politiet på Hitra WipeAlyzer. Dette er et apparat som ved analyse av spyttprøve kan gi en indikasjon på om fører er påvirket av flere ulike typer rusmidler. Dette er et godt hjelpemiddel for politiet, men det kan være mulig at økningen av straffesaker gjeldende kjøring i narkotikarus skyldes at politiet har avdekket flere ved hjelp av WipeAlyzeren. I tillegg opplever politiet at flere av innbyggerne ringer inn når de mistenker ruskjøring.

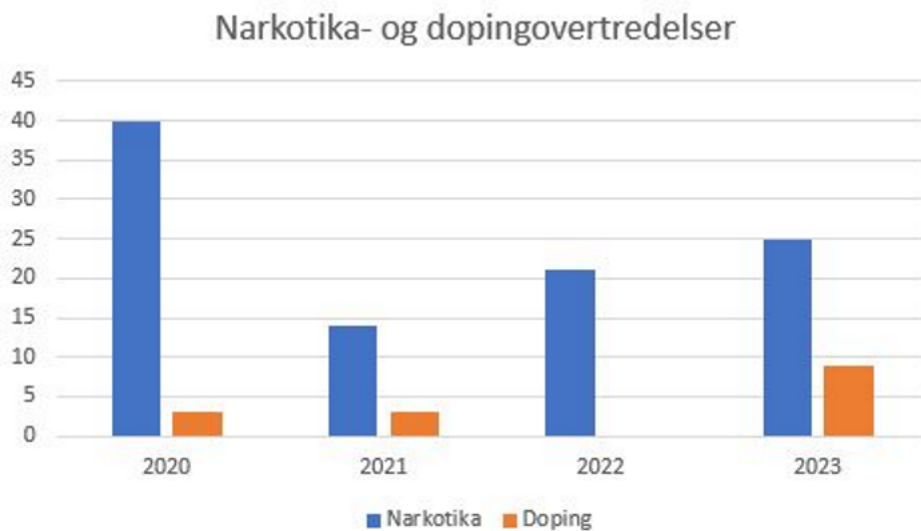

I diagrammet vises totalt antall anmeldte saker ruskjøring, kjønn, nasjonalitet, og alder.

Antall narkotikaovertridelser var betraktelig høyere i 2020 enn de neste årene. Dette kan begrunnes med at politiet etter 2020 stort sett ikke anmelder bruk av narkotika lenger. Samtidig viser Kripas' narkotikastatistikk at det har vært en synkende trend fra 2014 til 2022 på landsbasis, med 7% flere saker i 2023 enn året før. På den andre siden har antall anmeldte dopingovertridelser på Hitra og Frøya økt. Bare i løpet av de tre første månedene av 2024 foreligger det 6 anmeldte dopingovertridelser, til sammenlikning med 9 saker i hele 2023 og ingen i 2022. De fleste dopingovertridelsene er avdekket i tollene gjennom postforsendelse eller under kontroll av posten.

Nedenfor vises statistikker for narkotika- og dopingovertridelser på Hitra og Frøya i tidsrommet 2020 – 2023.

Oppfølgingstjenesten om rusmidler

"Oppfølgingstjenesten har siden oppstart i 2017 sett endringer innenfor rusutfordringene på Hitra. Vi ser økt bruk av tyngre stoffer, og det er mer normalt med "helgebruk". Yngre ungdommer prøver ut andre rusmidler enn alkohol, ifølge ungdommene selv er det vanlig at andre stoffer enn alkohol er tilgjengelig på fester. Vi opplever økt bruk av kokain, og det er mulig en sammenheng i at kokainbruk ikke kan påvises i fettvev like lenge som f.eks. hasj. Ungdommene selv sier at de ved bruk av kokain føler seg som konger, og de føler mestring. Åpenheten rundt bruk av andre rusmidler enn alkohol har økt, og ungdommene er mer åpne rundt rus. De forteller selv om hva de har prøvd, og hva de opplever i festkulturen. Noen ungdommer sier de er bekymret og engstelig for utviklingen.

I de etablerte miljøene oppleves hardere bruk og at tyngre stoffer er i omløp. Det er ofte økonomiske utfordringer i disse miljøene, og mange har høy andel av privat gjeld i forbindelse med kjøp og salg av illegale rusmidler. Dette må betales for å unngå alvorlige sanksjoner. Vi opplever at disse sanksjonene er mer brutale og nådeløse, og det skjer alvorlige voldsepisoder som følge av dette.

Når det kommer til alkohol og ungdommenes holdninger opplever vi at alder for alkoholdebut har gått ned siden 2018, dette på tross av at det jobbes mye med holdninger rundt bruk av alkohol."

Vinmonopolets salgstall, Hitra

Viser total økning 1% i salget. Svakvin står for 2%, brennevin -4%, øl 17%, alkoholfritt 18%, sterkvin 1%. Det er altså øl og alkoholfritt som er de største varegruppene som selges fra Vinmonopolet.

Totalt viser dette oss at bildet på Hitra ikke er forskjellig fra det bildet vi ser nasjonalt. Den sosioøkonomiske sammensetningen i regionen viser at vi har en liten andel med høy sosioøkonomisk status, og folkehelseprofilen vår viser at Hitra har høy andel voksne uten utdanning, altså lav sosioøkonomisk status. Det er sammenheng mellom drikkevaner og sosioøkonomisk status, og FHI peker på at drikkefrekvens og årlig alkoholforbruk vanligvis er høyest i de høyere sosioøkonomiske gruppene, mens risikofylt alkoholbruk er noe mindre utbredt i disse gruppene. Drikkevanene til ungdom fra familier med lav sosial status (foreldre med lav utdanning og foreldre utenfor arbeidslivet) er mer risikofylt. De debuterer tidligere med alkohol, drikker oftere og er oftere ruset enn ungdom ellers. Denne sammenhengen må vi være bevisst i våre tiltak.

SKJENKE- OG SALGSBEVILLINGER

Hitra kommunes retningslinjer for salg, skjenk og servering gir føringer på hvordan kommunen tolker og forvalter alkohollovens bestemmelser, med tilhørende forskrifter.

Hitra kommune har som målsetting å føre en bevillingspolitikk som i størst mulig grad begrenser alkoholens samfunnsmessige og individuelle skadevirkninger, samtidig som den sikrer næringslivet likebehandling og forutsigbare rammevilkår.

I saksbehandlingen av søknader vil Hitra kommune gjøre en individuell vurdering av den enkelte søknad, og legge vekt på de momenter som framgår av alkoholloven. Ved en eventuell bevilling skal salg og utlevering av alkoholholdig drikk foregå på en slik måte at skadevirkningene begrenses og alkoholpolitiske og sosiale hensyn ivaretas. Søknader om skjenkebevilling skal vurderes fortløpende og ut ifra gjeldende lovverk sentralt og lokalt. Med i vurderingen legges det vekt på blant annet alkoholgruppe, skjenketid, konsept, beliggenhet, uteareal og aldersgrense.

Hitra kommune sine rutiner ligger i kommunens kvalitetssystem Compilo, samt at alle skjema ligger på kommunens hjemmeside. Det søkes med digital søknad.

MÅL, STRATEGIER OG TILTAK

Ruspolitisk handlingsplan og tiltakene må være forankret og henge sammen med de mål og strategier vi allerede har vedtatt. Framtidige planer må bygge på mål og tiltak i ruspolitisk handlingsplan. God sammenheng mellom planverk vil være et tiltak i seg selv, sammenhengene blir tydelige og mer sømløse.

Vi har i denne planen valgt 3 hovedmål; forsvarlig forvaltning av alkoholloven, forebygging og tidlig innsats, og gode tjenester for de som rammes av rus. For å nå målene må vi ha tiltak som evalueres og endres i takt med både kunnskap og utfordringsbildet vi ser.

Hovedmål:	Forsvarlig forvaltning av alkoholloven	
Delmål:	Tiltak:	Ansvarlig tjeneste
Skape en tydelig og brukervennlig alkohol- og bevillningspolitikk	1. Sikre oversiktlig søknadsprosess, med gode rutiner for søknad og behandling. Det skal foreligge vandelsattest og godkjent skjenkeprøve for søkere. 2. Sikre at behandlingsprosessen er i tråd med alkohol-loverkets bestemmelser og ruspolitiske retningslinjer. 3. Sikre at bevillingshaver opptrer i tråd med de ruspolitiske retningslinjene som er vedtatt i Hitra kommune.	Beredskap?
Hovedmål:	Forebygging og tidlig innsats for befolkningen generelt og for spesielt utsatte personer	
Delmål:	Tiltak:	Ansvarlig tjeneste
Utvikle gode strategier for rusforebyggende arbeid	1. Barnehager og skoler jobber forbyggende, og tverrfaglig samarbeid er forankret i årshjul for SLT	Oppvekst, Helse, videregående skole

	2. Det skal etableres konstruktiv dialog mellom kommune, avgangselever og politi. 3. Opprettholde rusfrie treffsteder som favner hele befolkningen. 4. Bevisstgjøre foreldre med tanke på alkoholdebut og holdninger til rus. 5. Tiltak for å sikre trygge rammer for russefeiring, både for å begrense skadeomfang og hindre deltakelse av mindreårige.	
Styrke samarbeid og sikre kompetansedeling på området	1. Systematisk arbeid i SLT, for å sikre samhandling mellom tjenester med rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak i kommunen. 2. Sikre at handlingsveilederen for barnehager, skoler og BFT er i tråd med det rusforebyggende arbeidet i kommunen. 3. Samarbeide tett med politiet i politiråd for å sikre felles innsikt og forståelse av utfordringsbildet. 4. Sikre at kommunen har nødvendig kompetanse innen fagfeltet	SLT, Oppvekst, Helse, Politiråd
Hovedmål:	Sørge for gode og behovstilpassede tjenester til personer med rusproblematikk, inkludert støtte og oppfølging av pårørende	
Delmål:	Tiltak:	
Tilrettelegge for at rusavhengige får muligheten til å velge et rusfritt liv	Oppfølgingstjenesten har mål om brukermedvirkning og individuelt tilpassede tiltak. Tett dialog med brukeren bidrar til opplevelse av mestring i hverdagen	Helse Oppfølgingstjenesten NAV
Bidra til at det bygges flere <i>egnete boliger i alle livsfaser</i> , i varierte og trygge bomiljø	Hitra kommune har en aktiv boligpolitikk, der man ivaretar individuelle behov på best mulig måte	

Tilby lavterskel helsetjenester for personer med rusproblematikk og deres pårørende	Det er en målsetting at alle områder i Hitra kommune skal samarbeide og samhandle til alle innbyggers beste. Lavterskeltilbud/ dagtilbud - Hammeren Gård (Varden)	Helse, Oppfølgingstjenesten NAV
Tilgang til heldøgns omsorgstjenester etter behov	Oppfølgingstjenesten har mål om brukermedvirkning og individuelt tilpassede tiltak. Tett dialog med brukeren bidrar til opplevelse av mestring i hverdagen	Helse Oppfølgingstjenesten NAV
Kartlegge situasjonen og øke kjennskapen rundt personer med utfordringer knyttet til rusbruk	Gjennom samarbeid både i politiråd og SLG skal Hitra kommune tilegne seg kunnskap som gjør oss godt rustet til å sette inn riktige tiltak.	Helse, Oppfølgingstjenesten NAV
Tilrettelegge for mestring og selvstendighet	Oppfølgingstjenesten har mål om brukermedvirkning og individuelt tilpassede tiltak. Tett dialog med brukeren bidrar til opplevelse av mestring i hverdagen	

Bevillinger ligger fram til 30.06. 2028- rulleres høsten 2027->må på plass for å vurdere skjenkebevilgninger Gyldig ut 2027.

Hvilken utvikling ønsker vi på Hitra? Lokal forskrift for skjenking->Forskrift til lov om omsetning av alkoholholdig drikk mv. og lov om serveringsvirksomhet, Hitra kommune, Sør-Trøndelag - Lovdata.